

Ob veliki udeležbi beneških Slovencev

DAN EMIGRANTOV V ČEDADU IN PRVI NASTOP SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA IZ TRSTA V ŠPETRU

V Čedadu in Špetru ob Nadiži dve pomembni manifestaciji beneških Slovencev - Prvič v zgodovini je v Beneški Sloveniji gostovalo Slovensko narodno gledališče in Trsta z veseloigro "Anarhist,"

Vsako leto na dan Sv. treh kraljev prireja kulturno-prosvetno društvo «Ivan Trinko» v Čedadu danes že svoje tradicionalno srečanje naših emigrantov, tako imenovani «dan emigrantov». Tudi letos so se dne 6. t.m. v društveni dvorani v Čedadu zbrali številni naši emigranti, ki so prihтели domov za božične in novoletne praznike. Majhna dvorana društva je komaj sprejela vse, ki so hoteli prisostvovati tradicionalnemu srečanju emigrantov. Naši rojaki so prišli v Čedad v spremstvu svojih žena in otrok in tako se je na srečanju nabralo več kot sto naših ljudi.

Srečanje v društveni dvorani v Čedadu je potekalo v prisrčnem in prijateljskem vzdušju, za razvedrilo pa je poskrbel instrumentalni trio in duet Birtičevih «beneških fantov», ki so igrali vesele poskočne, da so se ob njihovih taktih ljudje zavrteli. Razveseljiva je nadalje bila prisotnost številne mladine, zlasti deklet iz beneških vasi.

Emigrantsko srečanje je otvoril tajnik društva Izidor Predan, ki je domačine pozdravil v domačem narečju, pozdrave pa je prinesel tudi furlanski poslanec Mario Lizzero.

Med prisotnimi naj omenimo župana iz občine Srednje Štulina, slikarja Bronta, ki je predsednik čedadskega kulturnega krožka, nadalje so bili na shodu prisotni številni predstavniki naših občin.

Tajnik društva «Ivan Trinko» Predan je prisotne nagovoril s sledečimi besedami:

«Na današnji dan pred petimi leti smo se prvič zbrali v tej dvorani, da bi praznovali dan emigranta. Takrat nas je bilo še malo, vendar nas je bilo naslednje leto že več, tako da smo se medseboj do dobra spoznali. Vsako leto se več emigrantov obrača do nas, da jim po naših močeh rešujemo njihove probleme. Samo letos smo dobili iz Belgije čez dvajset družinskih doklad za tiste rudarje, ki so se vrnili s pokojnino domov. Današnji praznik je peti, vendar bi želeli, da bi bil tudi zadnji. To pa ne zaradi tega, ker se radi ne vidimo, ampak zato, ker bi želeli, da bi se naši ljudje ne pehalo več v tujini za kosom kruha, ampak da bi ga zaslužili doma. Potem bi tale naš praznik lahko preimenovali v praznik delavcev, ki bi ga lahko vsak dan, vsako leto praznovali na današnji dan ali pa na dan 1. maja. Naše matere, žene in otroci se ne bi več jokali za svojci, ki hodijo v svet, od koder se jih dosti ne vrne več v svoj kraj. Ostajajo v inozemstvu, svojci jokajo za njimi in nobena domača roka ne more na njihove grobove položiti rože v spomin.

Če bi se zgodilo, da bi naši ljudje imeli delo doma, bi postalo v naših krajih prijetnejše, bolj veselo, za živela bi naša beseda in glasila bi se naša pesem. Do vsega tega imamo pravico kot vsi drugi delavci naše demokratične Italije. To pravico nam daje ustava, ki je temeljni zakon italijanske republike. Žal se ta zakon za nas še ne izvaja v celoti kakor tudi ne za milijone italijanskih delavcev, ki se morajo kakor vi seliti po svetu, da zaslužijo kos kruha zase in za svojo družino.

Toda zgodovina nas uči, da niso nikoli nikomur ničesar darovali, ampak, da si je bilo treba pravice vedno znova priboriti. V zadnjih 50 letih so delavci vsega sveta izboljšali

Ob dnevu emigranta v Čedadu so se beneški Slovenci pozabavali ob prijetnih zvokih znanega ansambla «Beneški fantje», ki jim je igral domače in druge pesmi

OB RAZSTAVI V VIDMU

Za razvoj tipične domače obrti

Dežela bo prispevala za posebne proizvode umetne obrti v videmski pokrajini

Pred nedavnim se je zaključila razstava umetnega obrtništva v Vidmu, ki jo je na deželni osnovi pripravila ustanova za razvoj obrtništva (ESA). Razstava je naletela na precejšen uspeh tako pri občinstvu kot pri trgovcih, čeprav je imela namen širše preobrazbe v orientaciji obrtništva, ki jo ima ESA v programu.

Predvsem gre ta za zblizanje arhitektov in načrtovalcev s posameznimi obrtniškimi podjetji, ki na podlagi novih osnutkov v praksi lahko izvedejo nove modele, ter s tem obogatijo obrtniški asortiment in pritegnejo še večje zanimanje širokih potrošnih krogov. Prav s te strani je razstava doživela največji uspeh. Kvalificirani obiskovalci so posvetili svojo pozornost zlasti tapetniški obrti, zlatarskim izdelkom, umetnemu okovju, lesenim rezba-

rijam ter staremu orožju. Na razstavi so lahko ugotovili tehnično zelo dobro izdelavo z visoko umetniško vrednostjo. To sta lahko ugotovila tudi deželna odbornika odv. Comelli in Giust in predsednik ESA Di Natale je sporočil, da bodo spričo dobrih rezultatov dali na razpolago še več sredstev za odkup primernih načrtov in osnutkov za take umetniške obrtniške izdelke. Tako namestavajo podpreti neko podjetje v Karniji, ki izdeluje tipične ljudske noše, drugo podjetje, ki je pripravilo nov program za izdelavo tipične opreme in zaves ter podporo za umetniška livarska dela. Predvideni so tudi prispevki za delavnice, ki se bavijo z restavriranjem in pozlačenjem, z rezbarijami in zlatarstvom ter z železnimi in bakrenimi ter raznimi drugimi tipičnimi izdelki.

Pogled na župnijsko dvorano v Špetru ob Nadiži med gostovanjem Slovenskega narodnega gledališča iz Trsta z znano veseloigro «Anarhist». Velika udeležba je pokazala željo, naj bi to kulturno srečanje ne bilo zadnje, ampak naj postane dober začetek približevanja med Slovenci tržaške in goriške pokrajine in Slovenci Benečije.

POSLANICA MIRU

Tik pred novim letom je poglavar katoliške cerkve papež Pavel VI. poslal številnim državnim poglavarjem in mednarodnim organizacijam poslanico, v kateri je predlagal, naj bi prvi januar, začetek slehernega novega leta, proglasili za dan miru. Papeževa mirovna akcija je naletela po vsem svetu na ugoden in topel sprejem, saj je papeževa zaskrbljenost za mir spričo umazane vojne v Vietnamu, napetosti na Bližnjem vzhodu in drugih žariščih vojne na zemljevidu sveta, upravičena in v smislu težnje celotnega človeštva po miru in mirnem življenju narodov in ljudstev.

V svoji poslanici, zakaj predlaga novo leto za dan miru, pravi papež med drugim: «Zaradi nevarnosti, ki ogrožajo mir, je to naša, vsak dan nova dolžnost. Svet žela po miru; toda mir trpi veliko silo, ker je svet poln krivic in groženj. Te ga napolnjujejo z vedno večjim strahom in postavljajo na kocko celo njegov obstoj».

V nadaljevanju poslanice pa pravi papež, ko govori o pomislekih proti trajnemu miru: «Ce bi bilo to res, potem je naše hrepenenje po miru prazno, črnogledost in obup utemeljena. Ta zaključek bi bil popolnoma zgrešen, zakaj v človeško srce je položena želja po miru kot dar in moč, da ta mir dosežemo in ohranimo».

Svojo poslanico pa je papež zaključil: «Ljudje se morajo samo tedaj združiti, če bo v političnem življenju zmogala ideja bratstva vseh ljudi in če se bo kot rešilno načelo človeških navskrižij uveljavilo odpuščanje prestanih in medsebojnih krivic».

Omenjeno papežovo poslanico, oziroma predlog, je med številnimi drugimi državniki prejel tudi predsednik SFRJ Josip Broz Tito, ki je papežu Pavlu VI. odgovoril, da je prejel njegovo poslanico s predlogom, naj bi 1. januar slavili vsako leto kot dan miru in nadaljeval: «V duhu politike, ki aktivno podpira in prispeva h krepitvi miru na svetu, miroljubnemu urejanju vseh mednarodnih sporov in k sodelovanju vseh narodov sveta, podpiram in pozdravljam Vašo zamisel kot še eno pomembno spodbudo miroljubnim silam v njihovih prizadevanjih in bojih za pravičen in trajen mir».

IZ PRVE STRANI

DAN EMIGRANTOV V ČEDADU IN PRVI NASTOP SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA IZ TRSTA V ŠPETRU

načrtovanju. Na tem sestanku so strokovnjaki izrazili mnenje, da bi morale beneške doline služiti rekreaciji, počitku. Njegova stranka takšen predlog zavrača in sodi, da bo potrebno za te kraje zgraditi tovarne, v katerih bi ljudje našli zaposlitev, da jim ne bi bilo treba odhajati v inozemstvo. Nočemo več emigracije za prebivalce nadiških dolin, pač pa hočemo, da bodo ostali doma in da bodo tukajšnji Slovenci, ki stoletja živijo v teh krajih, prišli do svojih pravic, ki jim jih še vedno kratijo. Govor poslanca Lizzera, kakor tudi govor tajnika društva Predana so prisotni pozdravili s toplim ploskanjem.

Drugi dan, to je v nedeljo 7. t.m. pa je bil še en pomemben praznik za naše ljudi. Tistega dne je namreč v župnijski dvorani v Špetru ob Nadiži prvič gostovalo Slovensko narodno gledališče iz Trsta z veselejšo igro «Anarhist», ki so jo tržaški gledališčniki to pot malce «prevedli» v naš dialekt, da bi bila igra razumljivejša našim ljudem.

Omenjeno gostovanje Slovenskega gledališča iz Trsta v središču Beneške Slovenije lahko smatramo za zgodovinsko. Zakaj? Iz dveh razlogov: prvič zato, ker je slovensko gledališče prvič prineslo svojo umetnost med narodnostno najbolj zapostavljene pripadnike našega naroda. Drugič pa zato, ker beneški Slovenci v sto letih

Pevski zbor iz Štoblanka, ki je imel pod vodstvom g. župnika Lavrenčiča pevski koncert v župnijski dvorani v Špetru ob Nadiži

naši Benečiji, dobrodošli med nami.

Želimo, da to prvo kulturno srečanje ne bo zadnje, ampak naj postane dober začetek približevanja med Slovenci tržaške in goriške pokrajine in Slovenci naše Benečije, da se vedno bolj razširi tudi med našimi ljudmi in spozna tista slovenska kultura, ki je tako cenjena po vsej Evropi.

Kultura je ena najlepših manifestacij človeškega duha; njena prva in najvažnejša naloga je zblíževati narode, in še bolj pa pripadnike istega naroda.

Tudi katoliška cerkev je postavljena od Kristusa za vse ljudi brez razlike ter se približuje vsakemu jeziku ter vsaki kulturi brez nobene diskriminacije in nasprotovanja. Prva in največja skrb drugega vatičanskega koncila je utrjevanje krščanskega spoštovanja vrednot vsakega človeka, zakaj vsak človek je podoba živega Boga in za vsakega

človeka je Kristus na križu preli svoj kri.

Zato smo hvaležni gospodu župniku, šempetškemu monsignorju dekanu, ki je dovolil, da se to prvo kulturno srečanje vrši v tej župnijski dvorani.

Pred pričetkom predstave ter med odmorom pa je nastopil še zbor iz Štoblanka, ki ga vodi župnik g. Lavrenčič.

Kljub slabemu vremenu so prišli udeleženci na predstavo tudi iz najoddaljenejših vasi, kar je samo potrdilo, kako si naši ljudje žele slovenske kulture v domačem jeziku. Tako dan emigranta, kot prvo zgodovinsko gostovanje Slovenskega gledališča iz Trsta v Špetru sta pokazala, da gre do stvari le naprej svojo pot in obetajo, da bodo tudi beneški Slovenci čedalje bolj deležni slovenske kulture in ne samo slovenske pesmi, o čemer najbolje priča gledališko gostovanje v Špetru.

IZ KANALSKE DOLINE

Mednarodno smučarsko tekmovanje

V Trbižu je bila pred nedavnim tiskovna konferenca za novinarje iz Slovenije, Avstrije in Italije. Udeležence so predstavniki trbiške občine in organizacijskega komiteja seznanili z mednarodnim smučarskim tekmovanjem za pokal vojvode Aoste, ki bo v Trbižu 17. in 18. januarja.

Gre za prireditve v slalomu in veieslalomu, ki je lani spet pridobila mednarodno veljavo in je vključena v program FIS prireditve. Na letošnje prireditve je vabljenih 20 držav.

Organizatorji so si zastavili za cilj še bolj razviti sodelovanje med tremi deželami. Poudarili so, da morda ni več daleč čas, da bi organizirali na področju Koroške, Julijske krajine in Slovenije olimpijske igre ali svetovno prvenstvo.

Zanimivo je, da je v častnem komiteju tega tekmovanja predsednik vlade Aldo Moro, dva ministra in več drugih uglednih javnih delavcev.

Izboljšali bodo naprave v rabeljskih rudnikih

Zvedeli smo, da namerava AMMI dati na razpolago 60 milijard lir za rudarski sektor. Cetrtno te

vsote, to je 15 milijard, bodo porabili v Furlaniji za gradnjo novega obrata, kjer bodo predelovali cinkovo svetlico (blendu). Poleg tega namerava to rudniško podjetje dati na razpolago eno milijardo in 250 milijonov lir za izboljšanje rudniških naprav v Rablju.

Rudarji so bili te novice zelo veseli, saj bodo tako mogli izboljšati tudi varnostne naprave in se ne bodo tako pogostoma dogajale nesreče v rudnikih.

Za javna dela

Na zadnjem občinskem svetu v Trbižu so med drugim sklenili, da bodo zaprosili za državni prispevek, da bodo asfaltirali nekatere ceste, popravili srednjeveške stolpe v Trbižu in razširili vodovodno mrežo v Beli peči. Sprejeli so tudi načrt za gradnjo novega športnega igrišča v Rablju in za napeljavo kanalizacije v Trbižu in Naborjetu.

Vzpenjača na Višarje ustavljena

Zaradi popravil bo vzpenjača, ki vozi na Višarje, ustavljena od 15. do 20. januarja t.l.

IZ NADIŠKE DOLINE

Iz občinske seje v Špetru

Občinski svet, ki se je sestal za izredno zasedanje, je med drugim sprejel načrt za asfaltiranje notranjih cest, za katere se predvideva 26 milijonov lir stroškov in načrt za obnovo mreže električne razsvetljave, ki bo stala 7 milijonov lir. Sprejeli so tudi proračun za leto 1968, ki je uravnotežen in znaša 264 milijonov lir. Od tega bodo potrošili 130 milijonov za izvedbo javnih del.

Tatovi odrli in ukradli tele

Na božično noč, ko so bili vsi pri večerji, so neznanci vdrli v Bevzerjevo mesnico, kjer je ravno tisti večer viselo na kaveljnu zaklano tele. Ker jih ni nihče motil, so ga lepo odrli in odnesli najlepše kose. Bevzer ni prijavil te kraje karabinjerjem.

Centralna kurjava v strokovni šoli

V kratkem bodo napeljali centralno kurjavo tudi v strokovno šolo v Špetru. To delo bo stalo tri milijone in pol, za kar bo dežela prispevala dva milijona in pol.

Nesreča ne počiva

V bolnico so morali peljati 22 letnega Enza Cernoja iz Špetra, ker je padel z motorja in se močno udaril v čelo. Ozdravil bo v dveh tednih.

Podbonesec

Letos bodo izvedli dosti javnih del

Občinski svet iz Podbonesca je zaključil svojo dejavnost za leto 1967, ko se je sestal za izredno zasedanje za sprejem tarif trošarinskega davka za leto 1968 in načrta za gradnjo vodovoda v Podvršiču in Ščigli. Ob tej priliki so tudi povišali posebno integrativno doklado občinskim uslužbencem in sprejeli nekatere spremembe v občinski bilanci za leto 1967.

Občinski svet je poleg tega poblastil župana, da vodi pogajanja z deželo glede prodaje gore Mije in da predloži prošnjo za doseg prispevka, s katerim bodo zgradili notranjo kanalizacijo v Kalu, Arbeču, Zapotoku, Gorenji vasi, Ščigli, Vrhu, Logu, Podvršiču in Tarčetu.

Izredno velik promet

V božičnih in novoletnih praznikih je bil po Nadiški dolini izredno velik promet. Posebno dosti ljudi je šlo skozi obmejni prehod v Štupci. Samo na dan sv. Stefana je prekorčilo mejo 76.030 ljudi, iz česar lahko sklepamo, da se prijateljske vezi med Furlanijo in Slovenijo vedno bolj utrjujejo.

Popravilo cest

Pred nedavnim je občina dala v zakup dela za popravilo in asfaltiranje cest in sicer ono, ki vodi v Brišče in tisto, ki vodi v Dolenji Mersin. Stroški za to delo bodo znašali 50 milijonov lir in jih bo 80% krila država.

Srednje

Težaven prevoz bolnika

Na novega leta dan je zapadlo dosti snega tudi v naših krajih in zato je ostalo za več časa nekaj vasi popolnoma odrezanih od sveta. To ne bi bilo še tako hudo, če ne bi bilo nujno potrebno v dolino, a nevarno je zbolel 42 letni Zvan Štulin iz Gorenjega Trbilja in zdravnik je svetoval, naj ga ta-

koj prepeljejo v čedadsko bolnico. Vaščani bolnega so se zbrali skupaj in se dogovorili, da ga bodo nesli do ceste, ki je bila vozna. In res, na ležalnem stolu so ga nesli nekaj kilometrov, kjer je čakal avtomobil in bolnika so tako pravočasno prepeljali v bolnico, kjer so ga takoj operirali.

Štulin je pred leti delal kot rudar v Belgiji in je sedaj v pokoju zaradi invalidnosti.

Fojda

Praznik emigrantov

Tudi letos, kakor že več let nazaj, je občinska uprava organizirala praznik emigrantov. Po maši, ki se je vršila v župni cerkvi, so se zbrali v občinski dvorani, kjer jih je sprejel župan, novi predsednik pokrajine adv. Vinicio Turello in pokrajinski svetovalec Del Gobbo. Po pozdravnih govorih župana in predsednika pokrajine je spregovoril Del Gobbo, ki je prisotnim razložil program dežele, da bi se v najkrajšem času mogla zatreti emigracija, ki je tudi tukaj, posebno v hribovskih vaseh, izredno močna.

Ahten

S streljanjem praznoval god in se ponesrečil

Zadnjega dne v letu se je hudo ponesrečil 16 letni Silvano Bombardier iz Maline pri Ahtnu. Mladi fant, ki je prav tisti dan slavil svoj god, je pred dnevi našel v bližnjem gozdu naboj lovske puške. Na dan sv. Silvestra je prižgal svečo in naboj ogreval nad plamenom dokler ni ta eksplodiral. Seveda je počilo, a fanta tudi ranilo v oko. Takoj so ga prepeljali v bolnico, kjer so zdravniki izjavili, da bo ozdravil v približno treh tednih, če ne nastopijo komplikacije.

Tavorjana

Nova šola v Tavorjani

Pred dnevi je občina dala v zakup dela za gradnjo novega šolskega poslopja v Tavorjani, ki bo stala nekaj več kot osem milijonov lir. Dela je prevzelo lokalno gradbeniško podjetje, ki je ponudilo 11,70 odstotkov nižjo ceno.

Iz Terske doline

Zaradi slabe poti je prišla pomoč prepozno

V videmski bolnici je umrla 63 letna Marija Mucchino, ki je stanovala v zaselku Čuk pri Njivici. Žena je hudo krvavela in zdravnik ni mogel pravočasno do nje, ker je ravno tisti dan zapadel visok sneg. Ko so jo vaščani prinesli na zaslinih nosilih na zdravnikov avtomobil, je bilo že prepozno. V bolnici ji niso mogli nič pomagati, čeprav so si zdravniki mnogo prizadevali, da bi jo ohranili pri življenju, ker so jo pripeljali prepozno.

Umri je tudi 64 letni Venuto Cerno iz Brda. Nekega jutra so ga našli mrtvega na postelji. Zdravnik je ugotovil, da ga je zadela srčna paraliza.

Pred pričetkom predstave je prisotnim govoril župnik iz Gorenjega Trbilja g. Cencič svojega bivanja pod Italijo niso obiskovali slovenskih šol v svojih krajih, a so vseeno napolnili župnijsko dvorano, ki ima 320 sedežev (nad 70 obiskovalcev pa je moralo še stati) in z živim zanimanjem spremljali dogajanje na odru.

Morda je pomembnost gostovanja slovenskega gledališča v Špetru še najbolj označil v svojem govoru pred pričetkom predstave župnik iz Gorenjega Trbilja g. Cencič, ki je v svojem govoru dejal med drugim:

«Danes, prvič v zgodovini, imamo srečo imeti med nami, tukaj v Špetru, središču naše Benečije, igralce Slovenskega gledališča (teatra) iz Trsta, ki nam bodo v našem slovenskem jeziku predstavili veselejšo igro «Anarhist».

Z velikim navdušenjem in hvaležnostjo jih sprejemamo kot brate, sinove tistega slovenskega naroda, katerega smo mi, Benečani, zadnja in najmanjša vejica. Z vsem srcem jim kličemo: Dobrodošli v

Znamenita cerkva sv. Silvestra

Skoraj pol tisočletja stara cerkva sv. Silvestra, ki stoji onkraj hudournika Kosce pod zaselkom Pikoni

Onkraj hudournika Kozice, v samotni dolini pod zaselkom Pikoni, se skriva v gošči stara cerkev svetega Silvestra. Zakaj so jo naši predniki zgradili v odročnem kotičku, ni prav dognano. Stari ljudje pripovedujejo, da je nastala za časa turških navalov, ko so se vaščani zaobljubili, da postavijo svetišče, če jih zavetnik obrani pred neverniki.

Cerkva bo kmalu učkala pol tisočletja starosti. Za dokaz nam je na zunanji steni vklesan napis:

**1498 XII Aprilis
master lucas**

Mojster Luka, ki je pustil svoje ime še na marsikateri drugi cerkvi po naših gričih, jo je torej zgradil 12. aprila leta 1498.

Ukoreninjena je navada, da hodi-jo vsi farani v to cerkev k spovedi v velikem tednu. Zbirajo se tam tudi na drugo nedeljo v septembru, ko imajo « opasilo » ali praznik posvečenja. Cerkvenega patrona pa počastijo 31. decembra, takrat je njih « senjan », to se pravi semenj in romanje k svetemu Silvestru.

Zivo v spominu je pa tudi še mladim zaobljuba iz leta 1944. Takrat so bile okrog vasi hude bitke med nemškimi četami in partizani. Nemci so po svoji kruti navadi pobrali vse moške iz Mjese, Pikonov in drugih vasi ter so jih odpeljali v čedadске zapore. To je bilo 6. oktobra. Domačini so takrat obljubili svojemu patronu vsakoletno cerkveno pobožnost in romanje k starodavni cerkvi, če bodo rešeni muk in nevarnosti.

Castiljiva je torej ta cerkev, ki je bila našim ljudem pribežališče pred Turki in pred novodobnimi krvoloki. Na poltisoč let zgodovine se ozira in še vedno vabi k sebi vse domačine v stiskah in potrebah.

Proletarec iz Krmina

V Batujah smo obiskali Antona Sfiligoja, prvega komunističnega župana v Krminu in udeleženca velikega Oktobra

«Povedal sem vam že, da sem 25. maja 1915. prišel v Penzo, kjer sem ostal kot kovač do 17. julija 1917. leta. Iz Penze sem nato odšel v Kirsanov v bivši, tambovski guberniji, iz Kirsanova pa v Vologdo, kjer me je zalotil vihar velikega oktobra. V Vologdi smo namreč vojni ujetniki čakali na odhod v domovino, saj je mlada sovjetska republika z dekretom o miru končala s krvavo vojno in osvobodila vse vojne ujetnike ter jim na voljo prepustila, da se lahko vrnejo domov. Tako smo v Vologdi čakali, da bi se odpeljali do Arhangelska in se od tam po morju vrnili domov. Vendar pa smo tukaj zaman čakali do 25. decembra, ko smo bili končno prisiljeni usmeriti se čez vso Sibirijo proti Vladivostoku. Pri Vladivostoku smo se vozili skupaj z znamenitimi mornarji iz Kronštada, ki so sproti zavzemali poglavne postaje do Vladivostoka, saj je znano, da so bile takrat v Sibiriji razmeroma močne belogardistične formacije. Pot v domovino je bila dolga, preko Kitajske in potem z ladjo v Evropo v Neapelj, saj je samo vožnja po morju trajala 47 dni. Iz Neaplja sem odšel v Firence, od tam pa sem se 18. decembra 1918. leta vrnil v Krmin, prav na dan, ko so se Italijani izkrcali v Trstu.»

«Tako se je torej 18. decembra 1918. končala vojna za vas. Vendar je od takrat do danes minilo še skoraj nadaljnjih petdeset let. Vemo tudi, da je kasneje nastopil fašizem, da so prišli naši kraji pod Italijo. Morda bi bilo zanimivo, če bi še o tem obdobju spregovorili kako besedo.»

«Tako po vrnitvi domov nismo mogli takoj začeti s političnim delom, ker so bili še marsikateri naši tovariši v vojni ali ujetništvu. Šele z njihovo vrnitvijo smo začeli z resnim delom. Val ruske oktobrke revolucije je namreč dosegel tudi naše kraje. Tako smo v Krminu organizirali močno agitacijo in 400 članov sindikatov v našem kraju je bilo leto 1919. za razcep v italijanski socialistični stranki in za ustanovitev komunistične partije Italije. Poleg tega pa je bila celotna sekcija socialistične partije v Krminu za razcep in ustanovitev KPI, s tem pa tudi za priključitev k tretji Internacionali s sedežem v Moskvi. Po ustanovitvi italijanske komunistične partije smo tudi v Krminu ustanovili 1921. leta sekcijo komunistične partije Italije in šli leta 1922. na občinske volitve.»

Rezultati volitev so nas naravnost presenetili: kandidati naše partije so dobili večino 508 glasov. Tako smo dobili večina v krminskem občinskem svetu in 19. februarja 1922. leta sem postal jaz prvi komunistični župan v Krminu. Vendar pa je moje županovanje trajalo kaj malo časa že 27. avgusta 1922. leta so fašisti napadli občino in zaradi njihovega pritiska smo morali občino zapustiti. To je bil namreč že naš drug spopad s fašisti. Prvič so prišli fašisti k nam v Krmin 1921. leta, ko smo imeli stavko. Prišlo je takrat kakih petdeset fašistov iz Vidma zato, ker jih takrat pri nas praktično ni bilo. Ker smo imeli v Krminu tedaj dovolj naših ljudi, smo fašiste ob tej priložnosti na prepričljiv način zavrnili. 1922. leta pa je prišlo k nam v Krmin kakih 2000 fašistov iz vse Furlanije in so nas seveda zaradi številčne premoči ugnali.

Seveda sem moral kasneje zavoljo tega zapustiti Krmin in kasneje sem dobil službo v Batujah, kjer živim še dandanes.»

«Ze prej ste omenili svoje politično delo. Zanimalo bi nas, s kom ste se vse srečevali kot organiziran in aktiven delavec?»

«Tako sem se seznanil in delal skupaj z Ivanom Regentom še takrat, ko sem hodil iz Furlanije na sestanke socialistične stranke v Trst. Na kongresu socialistične stranke 1919. leta v Bologni sem bil delegat iz Furlanije, skupaj z menoj pa je bil iz Furlanije delegat še tovariš Dibert iz Gradiške. Delegat Slovencev iz Trsta je bil Ivan Regent, delegat Slovencev iz Gorške pa Henrik Tuma. Na tem kongresu, kjer smo izglasovali resolucijo za odcep in ustanovitev KPI, sem se srečal z Gramscijem, Togliattijem in številnimi drugimi bodočimi voditelji komunistične partije Italije. Ko pa sem se vrnil domov, sem tesno sodeloval z Jožetom Srebrničem, s katerim sva skupaj organizirala sestanke po goriških Brdih. Kolesarila sva po Brdih, govorila na sestankih, skupaj pa smo peli Internacionalo in ruske pesmi. Bilo je zares lepo.»

In verjamem, da je bilo kljub vsemu temu Antonu Sfiligoju lepo. Niti preganjanja, niti fašistični zapori v Gorici in policijsko nadzorstvo, vse to ni moglo ubiti v njem resnične proletarske duše. In nenadoma se mi je zadel kot tisti pravi proletarec, kot Cankarjev kovač Kalander, saj se je njegova pot pela od mladega socialističnega mima udeleženca oktobra do današnjih dni, ko ni niti za hip pozabil, da je delavec in da s svojimi rokami ustvarja boljši svet. In zato, ker je drugoval s Kristanom, Regentom, Gramscijem, Togliattijem in številnimi drugimi, se mi je zares zadel ne samo kos žive zgodovine našega, temveč tudi mednarodnega delavskega gibanja.

V Penzi sem delal 26 mesecev kot kovač v delavnicah za vzdrževanje prog in lokomotiv.»

«In kje ste dočakali zgodovinski 7. november 1917. leta?»

Narodna in študijska knjižnica v Trstu obhajala 20-letnico svojega delovanja

Med kulturnimi ustanovami slovenske narodne skupnosti v Italiji nedvomno zavzema posebno mesto Narodna in študijska knjižnica v Trstu, ki je prejšnji teden slovesno obhajala dvajsetletnico svojega plodnega delovanja. Njen jubilej pomeni dvajset let uspešnega kulturnega poslanstva, ki ga opravlja ta ustanova tako kot knjižnica kakor tudi kot znanstveno središče na ozemlju, kjer živita drug poleg drugega dva naroda. Zato je njeno delo neprecenljive vrednosti za obstoj in razvoj slovenske narodne skupnosti v Italiji in hkrati važen prispevek k utrjevanju prijateljskih odnosov med sosednjima deželama.

Narodna in študijska knjižnica v Trstu je v letih svojega obstoja morala — kakor vsaka druga manjšinska ustanova — premostiti neštete težave, kar je bilo mogoče le spričo brezmejnega idealizma, ki so ga izpričali njeni sodelavci in prijatelji. Kljub vsem težavam pa se je stalno razvijala, tako da ima danes bogat knjižni sklad, ki obsega več kot 41.000 enot. Vzdržuje stalne stike z mnogimi sorodnimi ustanovami v Italiji, Jugoslaviji in mnogih drugih državah. Njena glavna zasluga pa je gotovo zbirka najrazličnejšega gradiva o slovenski narodni skupini v Italiji. Sem spada zbiranje del, ki govorijo o Trstu in

Primorski, zbiranje gradiva v drugih jezikih, ki obravnava vprašanje v zvezi s slovensko problematiko, zbiranje slovenskih šolskih knjig, ki so izšle v Italiji, kakor tudi zbiranje slovenskega revialnega tiska, ki je po letu 1945 izšel na tržaškem ozemlju, pa tudi v Celovcu in drugod v tujini.

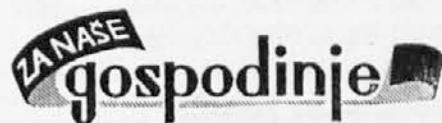
Ob svojem jubileju je knjižnica priredila razstavo slovenskih šolskih knjig ter izdala obširno bibliografijo šolskih knjig za slovenske šole v Italiji od leta 1945 do 1966.

Dež an sneg - gnoj ubogih

Dež an sneg potegneta iz zraka precej dušika an tuò v toplih ljetnih časih več, kakor u marzlih. Zatuò parnaša dež rastlinam več gnojila kakor sneg. Poleg tega izpereta dež in sneg iz zraka pline (gas), posebno pa saje an prah (polver). Kaj sostanc pride po tej poti u zemljo pa je odvisno od kraja obljudenosti an od industrije. U bližini mest an fabrik je usebina, ki jo izpereta dež an sneg u zemljo, veliko venča, kakor na kmetih, kjer je zrak buj čist, kakor u mjestih

an industrijskih krajih. Mokra tla potegnejo vase an vežejo po snežnici an dežeunici naplavljeni dušik takuò, de se skoraj nič ne izgubi. Kaj sostanc, posebno dušika, parnašata dež an sneg iz zraka, je odvisno kakor že povjedano od kraja an ljetnega časa. Zavoj tega lahko rečemo, de sta dež an sneg zarjes gnoj ubogih.

— Trudne noge namakajte v topli slani vodi in jih dobro natrite z limoninim sokom.

★

— Novi podplati, zlasti pri težkih čevljih, postanejo trpežnejši, če jih pred uporabo večkrat namažemo z lanenim oljem.

★

— Vrata ne bodo več škripala, če tečaje namažete s svinčnikom.

vaš čas pridobi vso svojo vrednost!

solarbudine

UDINE
Via Chiossatti 4
Tel. 51361 2 3

VELEBLAGOVNICA
nama
LJUBLJANA

LJUBLJANA

s poslovalnicami:

- « TRGOVSKA HIŠA », Tomšičeva ul. 2
- « Blagovnica s stanovanjsko opremo », Wolfova ul. 1
- « KONFEKCIJA ELITA », Čopova ul. 7

Obiščite nas in nam zaupajte svoje želje tudi v letošnjem letu!

za naše mlade bralce

Kovač in vrag

Zivel je kovač, hudo velik pijanec, in vse, kar je imel, je že zapil. Ko je videl, da nima več kaj za piti, je šel k nečistemu, da mu svojo dušo zapiše. Vrag pa mu pravi:

«Dobro! Koliko pa zahtevaš za svojo dušo?»
«Hočem», pravi, «da bi imel vrč, poln denarja, pa da ga ne bi zmanjkalo leto dni, naj ga še toliko jemljem».

Vrag mu odgovori:
«Dobro, imel boš denar, a čez leto dni pridem po tvojo dušo».
Prinesel je kovač poln vrč denarja domov, ga skrnil v čeber, si malo naložil v žep pa v krčmo. Pije noč in dan, pozabil je že na kovačnico, a glej — kmalu že pride gorje.

Gre kovač v krčmo nekoč, vrag pa mu skoči na pleča in pravi:

«Zdaj si pa moj!».
Kovač mu odgovori:
«Seveda sem tvoj, samo počakaj, da stopim domov, ženi moram nekaj povedati».

«Dobro», pravi vrag.
Stopil je kovač v bajto, posadil vruga na klop, a nihče ga ne vidi, ne vidi ga niti kovač. Potem stopi iz izbe v vežo, iz veže pa v krčmo in vije po svoji navadi.

Vrag pa je čakal in čakal, hotel je vstati s klopi in iti za njim. Zaglal se je, pa ne more in ne more vstati. Trga se od klopi in se ne more odtrgati, da glina kar leti — zdaj zdaj se bo bajta sesula. Prestrašila se je kovačeva žena, pohitela je za možem v krčmo in pravi:
«Kaj pa si posadil na klop, da nam bo skoraj bajto razvalilo? Pridi in tisto pospravi».

Prišel je kovač pa pravi vragu:
«No, če bo spet denar v vrču, te spustim».

Vrag pa reče:
«Bo».
Vzel ga je kovač in spustil. In spet je imel zadosti denarja. Pije spet in se veseli, tako pa se tudi leto hitro izteče.

Gre kovač po cesti, vrag pa mu skoči na pleča in pravi:

«Zdaj si pa moj!».
«Posedi tule na hruški v mojem vrtu, jaz pa skočim domov po nož».

«Le pojdi, samo ne zamujaj se».

Posadil ga je kovač na hruško, sam pa je šel v krčmo popivat.
Na lepem spet priteče žena in pravi:

«Kaj pa si posadil na hruško v vrtu? To edino dobro hruško smo imeli, zdaj nam pa še ta pojde po zlu, kor naprej se stresa: hruške so se že osule, listje je obledelo, veje polomile, zdaj se pa že korenine izdirajo».

Prišel je kovač pa reče vragu:
«No, če bom spet imel denarja za leto dni, te spustim».

Vrag pa mu odgovori:
«Imel ga boš, imel samo spusti me!».

In ga je spustil. Spet je bilo dosti denarja, kovač spet pije in se veseli. Tako pa se tudi leto izteče.

In vnovič je prišel nečisti in pravi:

«Zdaj si pa moj!».

«Seveda sem tvoj, samo počakaj, da stopim domov, ženi moram nekaj povedati».

«Dobro», pravi vrag.
Stopil je kovač v bajto, posadil vruga na klop, a nihče ga ne vidi, ne vidi ga niti kovač. Potem stopi iz izbe v vežo, iz veže pa v krčmo in vije po svoji navadi.

Vrag pa je čakal in čakal, hotel je vstati s klopi in iti za njim. Zaglal se je, pa ne more in ne more vstati. Trga se od klopi in se ne more odtrgati, da glina kar leti — zdaj zdaj se bo bajta sesula. Prestrašila se je kovačeva žena, pohitela je za možem v krčmo in pravi:
«Kaj pa si posadil na klop, da nam bo skoraj bajto razvalilo? Pridi in tisto pospravi».

Prišel je kovač pa pravi vragu:
«No, če bo spet denar v vrču, te spustim».

Vrag pa reče:
«Bo».

Vzel ga je kovač in spustil. In spet je imel zadosti denarja. Pije spet in se veseli, tako pa se tudi leto hitro izteče.

Gre kovač po cesti, vrag pa mu skoči na pleča in pravi:

«Zdaj si pa moj!».
«Posedi tule na hruški v mojem vrtu, jaz pa skočim domov po nož».

«Le pojdi, samo ne zamujaj se».

«Zdaj si pa moj!».

«Seveda sem tvoj, samo počakaj, da stopim domov, ženi moram nekaj povedati».

«Le pojdi, samo ne zamujaj se».

«Zdaj si pa moj!».
«Dobro, tvoj sem», reče kovač.
«Pa se odpraviva na cesto, na pot».

«Pojdiva», reče vrag.

Prideta k jezeru, bil pa je večer, mesec je svetil na nebu pa je bilo videti kovačevo senco na tleh. In vrag ga vpraša:

«Kdo pa gre s teboj?».
«To je moj brat», odgovori kovač.

«Kaj me bo prijel?».
«Seveda te bo prijel», odgovori kovač.

«Usmili se me, skrij me!».
«Kam te pa naj skrijem?».

«Vsaj v mošnjiček me deni».
«Dobro, pa mi zlezi v mošnjiček».

In ga odveže. Pa se je vrag skrnil vanj. Kovač ga pa čvrsto zadrigne in ga vrže v vodo. Še zdaj vrag čepi tam, kovač pa se je vrnil domov in lepo živi do dandanašnjega dne.

Kako je graščak podaljšal delovni dan

Graščak je hodil po svojem svetu in si ogledoval, ali njegovih tlačani pridno delajo. Delali pa so, lahko rečemo, od noči do noči. Kmetje so se gnali, da bi srajce lahko kar ožemali od potu. Graščaku pa je bilo še vse premalo. Ves čas se mu je zdelo, da je dan veliko prekratek in da kmetje na dan premalo naredijo.

Nekoč je dejal svojim tlačanom: «Poglejte, kako je dan kratek. Kako naredite v enem dnevu. Ali je med vami nemara kdo, ki bi bil tako pameten, da bi ga znal kako podaljšati?».

Neki kmet se je oglašil:

«Gospod, jaz bi vam ustregel. Znam narediti stroj, ki bi podaljšal dan. Vendar bi morali ta stroj vrteči vi sami, gospod».

Graščaku je bila všeč taka zamisel.

«Prav», je odvrnil, «kaj se če, treba se je vdati, da se dan podaljša». Kmet se je lotil dela. Obtesal je tri hlode, naredil tri kolesa, izrezal obodu zobce, nasadi kolesa na osi, pritrdil lopute ko pri mlinu na veter, pribil ročico, pa je bil stroj narejen. Zdaj pa vrtite, vaša milost!» je

dejal. «Če ga boste neprenehoma sukali od zore do mraka, boste videli, bo dan še enkrat daljši!».

Sam je prijel za ročico in zavrtel za kolo, da bi pokazal, kako je treba streči stroju. Stroj se je koj zasukal.

Graščak je začel vrteti svoj stroj. Težavno delo! Kaj pa misliš: ni se smel ne ustaviti ne si oddahniti! Pot je kar lil z njega, roke so mu otrpnile, a je le delal dalje, samo da bi podaljšal delavnik. In tako je garal prav do večera. Pa se je vrnil s tlake kmet, tisti, ki je bil naredil stroj.

«Lejte, gospod», koliko daljši je že dan zavoljo mojega stroja, natančno tako, kakor sem vam bil obljubil».

«Res, dan je daljši», je odvrnil graščak. «Stroj je izvrsten! Samo ali ne bo šlo, da bi ga kdo drug vrtil, ne jaz?».

«Lahko, gospod, zakaj ne! Vendar se dan potem ne bo podaljšal».

«Nič ne de», je graščak zamahnil z roko. «Kar naj ostane, kakršen je».

Sneži

«Mamica, mamica, pridi k oknu! Poglej, sneži!» kliče Verica svoji materi.

«Res je, sneg naletava. Letos bo pa zgodaj zapadel», reče mati.

«Mamica poglej, bele zvezdice plavajo po zraku», pravi Verica.

«To so snežinke», jo uči mati.

«Oj, mamica, kako se vrte in sučejo, plešejo in se love!» vzklikne deklica.

«Da, snežni metež je precej močan».

«Ali, mamica, prosim, smem li ven na vrtilj», prosi Verica.

«Ogrni se z ruto, potem smeš», ji dovoli mati.

Verica stopi pred hišni prag. Vse belo je bilo po tleh. Drevje se je odevalo v bela oblačila. In tiho je bilo, joj tako tiho! Med tem pa so naletavale snežinke, druga na drugo so padale na tla s komaj slišnim drsketanjem.

«Letos bo mraz, mraz!» drskeče prva snežinka, ki je letela mimo Verice.

«Ptičke bo zeblo, zeblo», dostavi druga snežinka.

«Kdo jim bo dal jesti?» vpraša tretja.

«Verica jim bo trosila mrvic», odgovori četrta.

«Sestrice, zagrnimo njivo!» pravi peta.

«Da bo počivala pod toplo odejo», dostavi šesta.

«Do krasne pomladi», reče sedma.

Osma snežinka pa ne reče nič. Padla je Verici na nosek in se raztopila.

Žogica pika

SMEJE SE ŽOGA,

RDEČA, RUMENA,

IN ŽOGA KOT PIKA.

SAJ JE SKOČILA

PRAV DO OBLAKA,

GLEJTE,

KAKO JO MIMICA ČAKA.

ŽOGA VELIKA

JE KAKOR BALON,

ŽOGICA PIKA

PA METULJČEK CITRON.

R. Kipling :

R
I
K
I
T
I
K
I
T
A
V
I

29. Ker se od zunaj ni več nič oglasilo, je Riki-tiki vedel, da je Nagajna že odšla. Nag je počasi ovil svoje telo okrog posode za vodo. Riki-tiki pa je nepremično čepel na svojem mestu kakor mrtev. Šele čez eno uro se je pričel oprezno in počasi premikati proti posodi. Nag je spal in on si je jel ogledovati njegov veliki hrbet ter pri tem ugibal, na katerem koncu bi ga popadel, da bi bolj zaleglo. «Ako mu s prvim naskokom ne zlomim hrbita», si je rekel Riki-tiki, «se bo še bojeval z menoj. In kaj bo potem s teboj, Riki-tiki?» - V glavo ga moram ugrizniti», je sklenil. «V glavo nad oglavnico».

30. In potem je poskočil. Nagova glava je ležala nekoliko stran od posode in, ko jo je Riki stisnil med zobmi, se je oprl s hrptom ob posodo, da bi mogel potisniti kačino glavo ob tla. Tako je pridobil le sekundo časa, ki ga je kar najbolje izrabil. Zatem pa se je pričel boj na življenje in smrt. Čeprav je Riki z zobmi držal Naga za glavo, je le-ta opletal z njim kakor pes s podgano. Metal ga je po tleh gor in dol, vsenaokrog. Njegove oči so bile rdeče in stiskal je zobe, medtem ko je kača švigala sem in tja ter se zvijala na tleh kakor bič, prevrnila posodo za milo in udarjala ob kopalno kad.

31. Riki je vedno močneje stiskal zobe, ker je bil prepričan, da ga Nag s svojim butanjem gotovo usmrti. Za čast svojega rodu je želel, da ga najdejo mrtvega s kačino glavo med zobmi. Tedaj je tik njega nenadoma zagrmelo, kakor bi udarila strela. Rdeč plamen mu je osmodil kožuh in vroč puh mu je vzel sapo. Nenavadni trušč v kopalnici je prebudil velikega Tedyjevega očeta, ki je tedaj prihitel in sprožil dva strela iz puške v Nagovo glavo. Riki-tiki pa je že z zaprtimi očmi še dalje stiskal Nagovo glavo, kajti prepričan je bil, da ga je že sam usmrtil.

32. Veliki mož je hip nato dvignil Riki-tika s tal in zaklical ženi: «Alice, ta mala živalca je nam vsem rešila življenje!». Nato je prihitela v kopalnico še Tedyjeva mati, blede kot zid, in je videla kar je bilo še ostalo od Naga. Riki-tiki pa se je tačas že zavlekel v Tedyjevo sobo, kjer se je preostalo polovico noči obiral po vsem životu, da bi odkril, ali se je res razbil na toliko kosov, kakor si je domišljjal.